

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ

Конспект лекцій для студентів першого (бакалаврського) рівня
економічних спеціальностей денної та заочної форм навчання

Харків 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

До друку дозволяю

Проректор

проф. Мигущенко Р.П.

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ

Конспект лекцій для студентів першого (бакалаврського) рівня
економічних спеціальностей денної та заочної форм навчання

Затверджено
редакційно-видавничою
радою університету,
протокол № 1 від 25.02.2021 року

Харків
НТУ «ХПІ»
2021

УДК 657.1

Б87

Рецензенти:

Завідувач кафедри Економічного аналізу та обліку Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» доктор економ. наук, професор Н.В. Якименко-Терещенко

Брік С.В.

Б87 Фінансовий контроль та аудит: конспект лекцій / С.В. Брік. – Харків: НТУ «ХПІ», 2021. – 66 с.

Конспект лекцій складається зі вступу, 12 тем, питань для самоконтролю та списку використаних джерел. Метою видання тексту лекцій є допомога студентам економічних спеціальностей в оволодінні навчальною дисципліною «Фінансовий контроль та аудит» та в розвитку практичних навичок з неї.

Конспект лекцій з навчальної дисципліни "Фінансовий контроль та аудит" призначений для студентів першого (бакалаврського) рівня економічних спеціальностей денної та заочної форм навчання

Бібліограф. 14 найм.

УДК 657.1

© С.В.Брік, 2021

© НТУ «ХПІ», 2021

ЗМІСТ

Вступ

Тема 1. Державний фінансовий контроль та його здійснення в умовах ринкових економіки

Тема 2. Система органів державного фінансового контролю в Україні

Тема 3. Організація фінансового контролю в системі Державної казначейської служби

Тема 4. Організація контрольно-ревізійної роботи в Державній фінансовій інспекції України

Тема 5. Сутність державного фінансового аудиту та організація його проведення

Тема 6. Реалізація матеріалів контрольних заходів

Тема 7. Контроль за касовим виконанням державного та місцевих бюджетів

Тема 8. Контроль виконання кошторисів бюджетних установ

Тема 9. Контроль руху грошових коштів та розрахунків бюджетних установ

Тема 10. Контроль за правильністю здійснення процедур державних закупівель

Тема 11. Контроль наявності та руху основних засобів, інших необоротних активів, нематеріальних активів та запасів у бюджетних установах

Тема 12. Контроль організації бухгалтерського обліку та фінансової звітності в бюджетних установах

Список літератури

Вступ

Дисципліна «Фінансовий контроль та аудит» вивчає принципи здійснення контролю, методичні прийоми і способи, що використовуються у контрольно-ревізійному процесі, організацію контрольно-ревізійної роботи.

Головним завданням курсу «Фінансовий контроль та аудит» є вивчення студентами теоретичних та організаційних основ здійснення державного фінансового контролю, методики здійснення поточного контролю, інспектування та державного фінансового аудиту, що здійснюється органами державного фінансового контролю, порядку документування та реалізації матеріалів контрольних заходів, принципів організації державного фінансового контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємств, бюджетних установ та організацій. Оволодіння цим курсом повинне виробити у студентів навички практичного використання методів та прийомів фінансового контролю в контрольно-ревізійному процесі.

У результаті вивчення дисципліни «Фінансовий контроль та аудит» студенти повинні знати: етапи проведення контрольних заходів, що здійснюються органами державного фінансового контролю; методику та джерела ревізії та аудиту, нормативно-правову базу, що регламентує порядок здійснення контрольних заходів органами державного фінансового контролю; порядок документування результатів контрольних заходів; порядок реалізації матеріалів контрольних заходів та застосування штрафних санкцій та вміти: застосовувати методи фінансового контролю, що використовуються при здійсненні ревізій та аудитів фінансово-господарської діяльності підприємств, бюджетних установ та організацій; документувати результати контрольних заходів; виконувати контрольні процедури під час перевірки окремих ділянок фінансово-господарської діяльності підприємств, бюджетних установ та організацій; здійснювати аналіз фінансово-господарської діяльності підприємств та організацій, робити обґрунтовані висновки та розрахунки.

Тема 1. Державний фінансовий контроль та його здійснення в умовах ринкових економіки

Фінансовий контроль – це комплексна і цілеспрямована фінансово-правова діяльність органів фінансового контролю або їх підрозділів чи представників, а також осіб, уповноважених здійснювати контроль, що ґрунтується на положеннях нормативно-правових актів чинного законодавства. Він полягає у встановленні фактичного стану справ на підконтрольному об'єкті щодо його фінансово-господарської діяльності і спрямований на забезпечення законності, фінансової дисципліни і раціональності в ході формування, розподілу, володіння, використання та відчуження активів з метою ефективного соціально-економічного розвитку усіх суб'єктів фінансових правовідносин.

Фінансовий контроль передбачає перевірку господарських і фінансових операцій щодо їх достовірності, законності, доцільності і ефективності.

Фінансовий контроль є одним із функціональних елементів управлінської діяльності у сфері публічних фінансів. За допомогою методів фінансового впливу на розвиток соціально-економічних процесів у суспільстві фінансовий контроль надає можливість суб'єкту управління (керуючій системі) через використання вартісних показників впливати на функціонування й фактичний стан керованого об'єкта, оцінити обґрунтованість та ефективність прийнятих управлінських рішень, виявляти допущені відхилення від вимог цих рішень, установлювати їх причини, у разі необхідності скоригувати раніше прийняті рішення й вжити заходів щодо усунення несприятливих ситуацій. Таким чином, через фінансовий контроль реалізується на практиці об'єктивно притаманна фінансам загалом та бюджету зокрема контрольна функція.

Державний фінансовий контроль – це різновид фінансового контролю, спрямований на дотримання законності, фінансової дисципліни, доцільності та ефективності при формуванні, розподілі, володінні, використанні та відчуженні активів, які належать державі.

Державний фінансовий контроль охоплює всі операції, пов'язані з рухом державних коштів. Специфікою державного контролю є те, що він реалізується в різних напрямках, але від імені та в інтересах держави.

Широка сфера застосування державного фінансового контролю дозволяє суттєво впливати на весь економічний процес, стежити за дотриманням фінансової безпеки держави, досягненням фінансової самодостатності регіонів, секторів і галузей економіки, збалансованістю державного та місцевих бюджетів, захищеністю фінансово-економічних інтересів громадян і суспільства. Від організації цілісної системи державного фінансового контролю залежить ефективність здійснення державної фінансової політики.

Мета державного фінансового контролю полягає у виявленні на підконтрольних об'єктах порушень принципів законності, ефективності, доцільності й економії при формуванні та використанні державних фінансових та матеріальних ресурсів, відхилень від прийнятих норм, стандартів; попередженні фінансових правопорушень; притягненні винних осіб до відповідальності, забезпеченні відшкодування заподіяних збитків; вжитті заходів щодо запобігання таким порушенням у майбутньому.

Завданням державного фінансового контролю є забезпечення законності, ефективності, фінансової дисципліни і раціональності в процесі формування, розподілу, володіння, використання та відчуження активів, які належать державі.

Державний фінансовий контроль виконує наступні функції: профілактичну, інформаційну і мобілізуючу.

Основними принципами здійснення державного фінансового контролю є: законність, обов'язковість, стратегічна спрямованість, неупередженість, всеосяжність, системність, плановість, регулярність, своєчасність, економічність, гласність, дієвість.

Предметом державного фінансового контролю є розпорядча та фінансово-господарська діяльність підконтрольних об'єктів у частині формування,

володіння, використання та відчуження коштів та інших активів, що належать або мають належати державі.

Об'єктами державного фінансового контролю є органи виконавчої влади всіх рівнів, підприємства, установи, організації, згідно з законом, щодо фінансово-господарської діяльності яких здійснюються контрольні заходи суб'єктами державного фінансового контролю.

Методичні прийоми і способи державного фінансового контролю поділяються на дві групи: загальнонаукові і специфічні. Загальнонаукові методичні прийоми і способи включають аналіз і синтез, індукцію і дедукцію, аналогію і моделювання, абстрагування і конкретизацію, системний аналіз, функціонально-вартісний аналіз.

Специфічні методичні прийоми включають прийоми, вироблені практикою контроль-ревізійної роботи на основі досягнень економічної науки. Специфічні методичні прийоми і способи використовують для одержання необхідних доказів у процесі контрольних дій під час проведення ревізій чи тематичних перевірок. Їх класифікують за двома групами: методичні прийоми фактичного контролю (інвентаризація, контрольні заміри, спостереження (обстеження), експертно-лабораторний аналіз, контрольний запуск сировини і матеріалів); методичні прийоми документального контролю (нормативно-правова перевірка, формальна перевірка документів, арифметична перевірка документів, експертна перевірка документів, зустрічна перевірка документів, логічна перевірка документів, контрольні порівняння на збалансованість окремих показників, перевірка правильності відображення господарських операцій з даних документів у реєстрах бухгалтерського обліку, аналітична перевірка звітності і балансів, техніко-економічні розрахунки, порівняння, групування даних).

Фінансовий контроль в Україні поділяється на такі види: державний, муніципальний, незалежний і контроль власника.

За суб'єктами, що здійснюють фінансовий контроль, виділяють: зовнішній (тобто контроль спеціально уповноважених державних органів, що є

вищими стосовно до об'єкта, що перевіряється, або незалежних від нього органів контролю) та внутрішній (контроль у межах однієї організації або галузі силами їхніх структурних підрозділів, бухгалтерів).

За періодичністю здійснення контроль поділяється на такі форми: попередній, поточний (оперативний) і наступний (ретроспективний).

За інформаційним забезпеченням розрізняють документальний і фактичний контроль.

Документальний контроль полягає у встановленні сутності і достовірності господарської операції за даними первинної документації, облікових регістрів і звітності, у яких вона знайшла відображення в бухгалтерському, податковому і статистичному обліку.

Фактичний контроль полягає у встановленні реального стану об'єкта за допомогою зважування, лічби, вимірювання, лабораторних аналізів тощо. До об'єктів фактичного контролю належать: готівка в касі, основні засоби, нематеріальні активи, готова продукція тощо.

Інспектування – це ретроспективний контроль за використанням і збереженням фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяття зобов'язань, станом та достовірністю обліку та фінансової звітності органів державного і комунального сектору з метою виявлення недоліків і порушень. Інспектування здійснюється у формі ревізій та повинно забезпечувати виявлення фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових та матеріально-відповідальних осіб.

Державний фінансовий контроль сприяє зміцненню фінансового становища країни, є однією з необхідних умов успіху економічних реформ, які здійснюються в ній. У сучасних умовах зростаючого значення набуває нова гілка фінансового контролю держави - забезпечення фінансової безпеки України.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає економічна сутність фінансового контролю?

2. Яке призначення державного фінансового контролю?
3. Охарактеризуйте систему державного фінансового контролю.
4. Хто виступає суб'єктами і які об'єкти фінансового контролю?
5. Які завдання фінансового контролю?
6. Які функції виконує фінансовий контроль?
7. На яких принципах ґрунтується фінансовий контроль?
8. Які види фінансового контролю залежно від різних класифікаційних ознак Ви знаєте?
9. Розкрийте сутність державного фінансового аудиту.

Тема 2. Система органів державного фінансового контролю в Україні

Склад органів державного фінансового контролю залежить від структури фінансового апарату держави, яка, у свою чергу, визначається державним устроєм і функціями державних органів, закріпленими в Конституції України. За ознаками ініціювання й здійснення контролю виділяють суб'єктів, що здійснюють загальний і спеціалізований контроль.

До суб'єктів загального контролю належать ті органи державної влади й управління, які є ініціаторами та виконавцями контролю, у тому числі в бюджетній сфері.

Здійснення специфічних контрольних повноважень ними делегуються підпорядкованим їм спеціалізованим структурам. Функції зі здійснення постійного контролю за використанням коштів державного бюджету парламент України делегував Рахунковій палаті.

Уряд, у свою чергу, делегував функції зі здійснення поточного контролю за видатками державного бюджету Міністерству фінансів і Державній казначейській службі України, а наступного – Державній фінансовій інспекції. Функції фіскального контролю за діяльністю платників податків покладено на Державну фіскальну службу України.

Систему органів державного фінансового контролю доцільно відповідно до Конституції України розглянути у вигляді двох підсистем. До першої

належать органи загального контролю, до другої підсистеми – органи спеціалізованого контролю, яким повноваження контролю делеговані суб'єктами першої підсистеми.

Згідно зі ст. 109 Бюджетного кодексу Верховна Рада України здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства у процесі визначення бюджетної політики на наступний бюджетний період; розгляду проекту та прийняття закону про Державний бюджет України; внесення змін до закону про Державний бюджет України; виконання закону про Державний бюджет України, у тому числі шляхом заслуховування звітів про виконання Державного бюджету України; розгляду річного звіту про виконання закону про Державний бюджет України; використання кредитів (позик), що залучаються державою від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій.

Комітети Верховної Ради України беруть участь у складанні, прийнятті, контролі за виконанням Державного бюджету України в частині, що віднесена до компетенції комітетів, з метою забезпечення доцільності, економності та ефективності використання бюджетних коштів.

Одним із провідних є Комітет з питань бюджету, який здійснює законопроектну роботу, готує, попередньо розглядає питання, віднесені до повноважень Верховної Ради України, та виконує контрольні функції у відповідних сферах відання з таких питань:

- державна бюджетна політика та міжбюджетні відносини;
- Державний бюджет України (включно з питаннями доходів, видатків бюджету, контролю за виконанням бюджету);
- бюджетний процес;
- державний внутрішній і зовнішній борг;
- проведення експертизи щодо впливу законопроектів, проектів інших актів на показники бюджету та відповідності законам, що регулюють бюджетні відносини;
- діяльність державних фінансових органів;
- діяльність Рахункової палати.

У системі органів державного фінансового контролю Рахункова палата має статус незалежного конституційного органу, який від імені Верховної Ради України і відповідно до ст. 98 Конституції України здійснює фінансовий контроль за законним, ефективним і доцільним витрачанням державних коштів. До основних завдань такого контролю належать:

- перевірка законності, доцільності й ефективності формування і використання державних фінансових ресурсів;
- підготовка пропозицій для поліпшення ситуації у сфері державних фінансів і бюджетного процесу на всіх його стадіях;
- виявлення фактів незаконного або неефективного використання фінансових коштів держави.

Метою перевірок і ревізій, які здійснюються Рахунковою палатою, є з'ясування уповноваженою для цього посадовою особою, фактичного стану справ на об'єкті перевірки з погляду своєчасності, повноти, об'єктивності, достовірності та доказовості виявлених фактів і зроблених оцінок щодо законності, ефективності й доцільності використання коштів:

- державного бюджету;
- загальнодержавних цільових, позабюджетних фондів;
- кредитів та позик, наданих Україні іноземними державами, банківськими установами та міжнародними фінансовими організаціями;
- валютних ресурсів, наданих на зворотній основі;
- кошторису Національного банку України;
- майна, яке належить до об'єктів державної власності;
- ресурсів матеріального резерву України.

Відповідно до ст. 110 Бюджетного кодексу України до повноважень Рахункової палати з контролю за дотриманням бюджетного законодавства належить здійснення контролю за: надходженнями та використанням коштів Державного бюджету України; утворенням, обслуговуванням і погашенням державного боргу; ефективністю управління коштами Державного бюджету України; використанням коштів місцевих бюджетів у частині трансфертів, які

надаються з державного бюджету. Рахункова палата подає Верховній раді України висновки та пропозиції щодо стану надходження коштів до Державного бюджету України та їх використання за підсумками кожного кварталу.

Рахункова палата у ході виконання Державного бюджету України контролює повноту і своєчасність грошових надходжень, фактичне витрачання бюджетних асигнувань, у тому числі коштів загальнодержавних цільових фондів та видатків по обслуговуванню внутрішнього і зовнішнього боргу України, у порівнянні з затвердженими показниками Державного бюджету України, виявляє відхилення та порушення, проводить їх аналіз, вносить пропозиції щодо їх усунення.

Рахункова палата за встановленими формами щоквартально подає Верховній Раді України оперативний звіт про хід виконання Державного бюджету України, в якому наводяться фактичні відомості про формування доходів і проведені витрати у порівнянні з показниками, затвердженими Законом про Державний бюджет України поточного року, і показниками за відповідний період або квартал попереднього року.

З метою забезпечення своєчасного надходження і обробки інформації, необхідної для складання звіту про виконання Державного бюджету України, Рахунковою палатою за погодженням з Кабінетом Міністрів України вводиться обов'язкова фінансова звітність усіх центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ і організацій перед Рахунковою палатою. Рішення про конкретні терміни виконання і форми зазначеної звітності приймається Кабінетом Міністрів України за поданням Голови Рахункової палати.

Аналіз оперативної інформації, одержаної в порядку контролю, проводиться Рахунковою палатою, і узагальнені відомості подаються Верховній Раді України, її комітетам та Кабінету Міністрів України.

Важливі функції в державному фінансовому контролі виконує Кабінет Міністрів України, який організовує та контролює процес складання проекту Державного бюджету України і його виконання. Від уряду контроль здійснює

Міністерство фінансів України (центральный апарат та місцеві фінансові органи), Державна казначейська служба України та Державна фінансова інспекція України. Кожний із цих органів державного бюджетного контролю має свої функціональні обов'язки і завдання.

Міністерство фінансів України відповідно до повноважень, передбачених ст. 111 Бюджетного кодексу здійснює контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу як щодо державного бюджету, так і місцевих бюджетів, якщо інше не передбачено законодавством України. Міністерство фінансів України в межах своїх повноважень забезпечує реалізацію єдиної державної політики у сфері контролю за дотриманням бюджетного законодавства, координує та спрямовує діяльність органів виконавчої влади, уповноважених на проведення контролю за дотриманням бюджетного законодавства, визначає основні організаційно-методичні засади та дає оцінку функціонуванню систем внутрішнього контролю і внутрішнього аудиту, якщо інше не передбачено законодавством. Місцеві фінансові органи здійснюють контроль за дотриманням бюджетного законодавства на кожній стадії бюджетного процесу щодо місцевих бюджетів. Міністерство фінансів України та місцеві фінансові органи у встановленому законодавством порядку одержують від центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій, банків та інших фінансових установ усіх форм власності пояснення, матеріали та інформацію з питань, що виникають під час складання, розгляду, затвердження і виконання бюджетів та звітування про їх виконання.

До повноважень Державної казначейської служби України з контролю за дотриманням бюджетного законодавства відповідно до ст. 112 Бюджетного кодексу належить здійснення контролю за: веденням бухгалтерського обліку всіх надходжень і витрат державного бюджету та місцевих бюджетів, складанням та поданням фінансової і бюджетної звітності; бюджетними повноваженнями при зарахуванні надходжень бюджету; відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету; відповідністю взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних

коштів відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі); відповідністю платежів взятим бюджетним зобов'язанням та відповідним бюджетним асигнуванням.

Державна казначейська служба України в межах своїх повноважень забезпечує організацію та координацію діяльності головних бухгалтерів бюджетних установ та контроль за виконанням ними своїх повноважень шляхом оцінки їх діяльності.

Отже, Державна казначейська служба України здійснює контроль за дотриманням єдиних правил обліку та звітності за бюджетами усіх рівнів і кошторисами доходів і видатків, а також контроль за спрямуванням коштів за цільовим призначенням на стадії здійснення операцій з виконання бюджету на підставі документів розпорядників коштів, поданих до оплати.

Державна фінансова інспекція України згідно зі ст. 113 Бюджетного кодексу здійснює контроль за: цільовим та ефективним використанням коштів державного бюджету та місцевих бюджетів (включаючи проведення державного фінансового аудита); цільовим використанням і своєчасним поверненням кредитів (позик), одержаних під державні (місцеві) гарантії; достовірністю визначення потреби в бюджетних коштах при складанні планових бюджетних показників; відповідністю взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі); веденням бухгалтерського обліку, а також складанням фінансової і бюджетної звітності, паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі), кошторисів та інших документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету; станом внутрішнього контролю та внутрішнього аудита у розпорядників бюджетних коштів.

Державна фінансова інспекція України щомісячно надає Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України та Міністерству фінансів України звіти

про узагальнені результати контролю за дотриманням бюджетного законодавства.

Державна фіскальна служба України згідно з Постановою КМУ від 21 травня 2014 р. № 236 — Положення про Державну фіскальну службу¹¹ є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України і який реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску.

Основними завданнями Державної фіскальної служби є: реалізація державної податкової політики та політики у сфері державної митної справи, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, здійснення в межах повноважень, передбачених законом, контролю за надходженням до бюджетів та державних цільових фондів податків і зборів, митних та інших платежів, державної політики у сфері контролю за виробництвом та обігом спирту, алкогольних напоїв і тютюнових виробів, державної політики з адміністрування єдиного внеску, а також боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань сплати єдиного внеску, державної політики у сфері контролю за своєчасністю здійснення розрахунків в іноземній валюті в установленій законом строк, дотриманням порядку проведення готівкових розрахунків за товари (послуги), а також за наявністю ліцензій на провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню відповідно до закону, торгових патентів.

Державна фіскальна служба відповідно до покладених на неї завдань: контролює своєчасність подання платниками податків та єдиного внеску передбаченої законом звітності, своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати податків і зборів, єдиного внеску, митних та інших

платежів; здійснює контроль за дотриманням податкового і митного законодавства, законодавства щодо трансфертного ціноутворення, законодавства щодо адміністрування єдиного внеску та іншого законодавства, контроль за дотриманням якого законом покладено на Державну фіскальну службу.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте характеристику вищого органу державного фінансового контролю в Україні.
2. Назвіть головні органи суб'єктів державного фінансового контролю.
3. Які функції вищого та головних органів державного фінансового контролю.
4. Дайте характеристику Рахункової палати як вищого органу державного фінансового контролю.
5. Назвіть контрольні повноваження Рахункової палати.
6. Назвіть основні функції Рахункової палати у сфері державного фінансового контролю.
7. Назвіть контрольні повноваження Верховної Ради України у сфері державного зовнішнього фінансового контролю.
8. Назвіть контрольні повноваження Верховної Ради України у сфері державного фінансового контролю, які здійснюються через Комітет з питань бюджету.
9. Дайте характеристику та визначте правову основу Державної фінансової інспекції України.
10. Назвіть функції Державної фінансової інспекції України.
11. Дайте характеристику та визначте правову основу Міністерства фінансів України.
12. Назвіть основні функції Міністерства фінансів України у сфері державного фінансового контролю.
13. Дайте характеристику та визначте правову основу Державної казначейської служби України.

14. Назвіть основні функції Державної казначейської служби України у сфері державного фінансового контролю.

Тема 3. Організація фінансового контролю в системі Державної казначейської служби

Згідно зі статтею 112 Бюджетного кодексу Державна казначейська служба здійснює контроль за:

1) веденням бухгалтерського обліку всіх надходжень і втрат державного бюджету та місцевих бюджетів, складанням та поданням фінансової і бюджетної звітності;

2) бюджетними повноваженнями при зарахуванні надходжень бюджету;

3) відповідністю кошторисів розпорядників бюджетних коштів показникам розпису бюджету;

4) відповідністю взятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі);

5) відповідністю платежів взятим бюджетним зобов'язанням та відповідним бюджетним асигнуванням.

Контроль бюджетних повноважень при зарахуванні надходжень бюджету здійснюється у процесі обслуговування дохідної частини бюджетів органами Державної казначейської служби на стадіях зарахування, повернення помилково та надмірно зарахованих коштів, розмежування надходжень між рівнями бюджетів та фондами, при наданні дотації вирівнювання місцевим бюджетам та перерахуванні міжбюджетних трансфертів.

Щодо здійснюваного органами Державної казначейської служби контролю в процесі казначейського обслуговування бюджетів за видатками, то варто зазначити, що він базується на великій кількості тісно взаємопов'язаних контрольних процедур.

У процесі контролю за цільовим спрямуванням бюджетних коштів органи Державної казначейської служби в частині виконання бюджету за видатками здійснюють:

- попередній контроль - на етапі реєстрації зобов'язань розпорядників бюджетних коштів, особливо на стадії схвалення та дозволу на витрачання державних коштів. Контроль передуює здійсненню операцій надходження й витрачання коштів і є найважливішим етапом роботи органів Державної казначейської служби;

- поточний контроль - у процесі оплати рахунків розпорядників бюджетних коштів та одержувачів шляхом перевірки відповідності платіжних документів затвердженим кошторисам бюджетних установ. Цей контроль постійно здійснюється Державною казначейською службою України, котра як зберігач державних коштів зобов'язана забезпечити ефективне й раціональне їх використання відповідно до програми уряду;

- контроль після здійснення видатків та проведення операцій, який дає змогу упевнитися, що всі операції у бухгалтерському обліку розпорядника коштів відображено правильно, зобов'язання взяті у межах доведених асигнувань, дані бухгалтерського обліку казначейства відповідають даним обліку розпорядника.

Функцію внутрішнього контролю на рівні Державної казначейської служби України виконує управління внутрішнього контролю та аудиту, а у регіональних управліннях Державної казначейської служби України відділи внутрішнього контролю та аудиту. Під системою внутрішнього казначейського контролю слід розуміти сукупність процедур, які забезпечують достовірність та повноту інформації, яка передається керівництву Державної казначейської служби, дотримання положень нормативних актів при здійсненні операцій щодо виконання бюджетів. Внутрішній контроль розподіляється на службу внутрішнього аудиту і систему бухгалтерського та адміністративної (операційного) контролю.

Функції служби внутрішнього аудиту зводяться до наступного:

- забезпечення достовірності та повноти інформації, якою оперують органи Державної казначейської служби;
- перевірка ефективності та достовірності бухгалтерського обліку виконання державного та місцевих бюджетів;
- додержання внутрішніх та зовнішніх нормативних та законодавчих актів у процесі виконання органами Державної казначейської служби державною та місцевих бюджетів та забезпечення чіткого виконання розпоряджень органів влади щодо управління та використання бюджетних коштів:
- оптимальне використання бюджетних коштів (реалізація ідеї виділення і оплата рахунків тільки тим розпорядникам, які зареєстрували свої фінансові зобов'язання в органах Державної казначейської служби);
- координація відносин Державної казначейської служби України з органами Державної фінансової інспекції, що здійснюють зовнішній контроль за їх роботою;
- залагодження конфлікту інтересів, що може виникнути між органами Державної казначейської служби України з розпорядниками коштів в процесі виконання державного та місцевих бюджетів;
- підтримання позитивного іміджу органів Державної казначейської служби.

Ефективність казначейського контролю полягає у тому, що він надає можливість запобігти вчиненню порушення законодавства на етапах забезпечення обліку бюджетних асигнувань та контролю за їх дотриманням, консолідації, інформації про зобов'язання розпорядників коштів, відкриття бюджетних асигнувань.

Варто зазначити, що органи Державної казначейської служби є єдиними виконавцями контролю на етапі реєстрації зобов'язань, фінансових зобов'язань та поточного контролю у процесі прийняття до виконання платіжних доручень розпорядників (одержувачів) бюджетних коштів при виконанні бюджетів і здійснюють цей контроль не вибірково, а на регулярній основі.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть мету створення Державної казначейської служби.
2. Які повноваження Державної казначейської служби щодо контролю за виконанням державного бюджету?
3. Які контрольні функції виконують органи Державної казначейської служби?
4. Охарактеризуйте основні етапи казначейського контролю.
5. Які види контролю здійснюють органи Державної казначейської служби в частині виконання державного бюджету за видатками?

Тема 4. Організація контрольно-ревізійної роботи в Державній фінансовій інспекції України

Державна фінансова інспекція України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України, входить до системи органів виконавчої влади і забезпечує реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю.

Головними завданнями Державної фінансової інспекції є: здійснення державного фінансового контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності у органах виконавчої влади, державних фондах, бюджетних установах і суб'єктах господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують кошти з бюджетів, державних фондів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або використовують державне чи комунальне майно, за дотриманням законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу, дотриманням законодавства про державні закупівлі, діяльністю суб'єктів господарської діяльності незалежно від форми власності, які не віднесені законодавством до підконтрольних установ, за

рішенням суду, винесеним на підставі подання прокурора або слідчого для забезпечення розслідування кримінальної справи.

Державна фінансова інспекція України відповідно до покладених на неї завдань:

1) здійснює державний фінансовий контроль за: використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяттям зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності у міністерствах та інших органах виконавчої влади, державних фондах, фондах загальнообов'язкового державного соціального страхування, бюджетних установах і суб'єктах господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують (отримували у періоді, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів, державних фондів та фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або використовують (використовували у періоді, який перевіряється) державне чи комунальне майно (далі – підконтрольні установи), за дотриманням законодавства на всіх стадіях бюджетного процесу щодо державного і місцевих бюджетів; дотриманням законодавства про державні закупівлі; діяльністю суб'єктів господарської діяльності незалежно від форми власності, які не віднесені законодавством до підконтрольних установ, за рішенням суду, винесеним на підставі подання прокурора або слідчого для забезпечення розслідування кримінальної справи;

2) здійснює контроль за: виконанням функцій з управління об'єктами державної власності; цільовим використанням коштів державного і місцевих бюджетів; цільовим використанням і своєчасним поверненням кредитів (позик), одержаних під державні (місцеві) гарантії; складанням бюджетної звітності, паспортів бюджетних програм та звітів про їх виконання (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі), кошторисів та інших документів, що застосовуються в процесі виконання бюджету; станом

внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту у розпорядників бюджетних коштів; усуненням виявлених недоліків і порушень;

3) забезпечує участь представників Державної фінансової інспекції України в ревізійних комісіях господарських організацій, у яких корпоративні права держави перевищують 50 відсотків статутного капіталу;

4) вживає в установленому порядку заходів до усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства та притягнення до відповідальності винних осіб, а саме: вимагає від керівників та інших службових осіб підконтрольних установ усунення виявлених порушень законодавства; звертається до суду в інтересах держави, якщо підконтрольною установою не забезпечено виконання вимог до усунення виявлених під час здійснення державного фінансового контролю порушень законодавства з питань збереження і використання активів; проводить аналіз стану додержання фінансової дисципліни та про його результати повідомляє органи виконавчої влади, інші державні органи та органи місцевого самоврядування; готує і подає до відповідних державних органів пропозиції щодо усунення та запобігання причинам і умовам, які призвели до допущення недоліків і порушень; здійснює контроль за виконанням вимог і пропозицій, поданих Державною фінансовою інспекцією України та її територіальними органами міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування за результатами державного фінансового контролю, та інформує про це Кабінет Міністрів України і Мінфін України; застосовує заходи впливу за порушення бюджетного законодавства, накладає стягнення, санкції до осіб, винних у порушенні законодавства; передає правоохоронним органам матеріали ревізій у разі встановлення порушень законодавства, що передбачають кримінальну відповідальність або містять ознаки корупційних діянь; інформує правоохоронні органи про факти інших виявлених порушень законодавства;

5) подає щомісяця Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України та Мінфіну України звіти про узагальнені результати контролю за дотриманням бюджетного законодавства;

6) забезпечує погодження призначення на посади та звільнення з посад керівників контрольно-ревізійних підрозділів у структурі міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, їх територіальних органів;

7) координує діяльність, погоджує плани внутрішньої роботи контрольно-ревізійних підрозділів у структурі міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та здійснює оцінку фахового рівня працівників таких підрозділів;

8) здійснює контроль за проведенням внутрішньої контрольно-ревізійної роботи у структурі міністерств, інших центральних органів виконавчої влади;

9) отримує та аналізує звітність про роботу контрольно-ревізійних підрозділів у структурі міністерств, інших центральних органів виконавчої влади;

10) розглядає листи, заяви і скарги громадян про факти порушення законодавства з фінансових питань, вживає згідно із законодавством відповідних заходів для їх усунення;

11) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до компетенції Державної фінансової інспекції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств та в установленому порядку подає їх Міністру;

12) здійснює інші повноваження, визначені законами України та покладені на неї Президентом України.

Державна фінансова інспекція України з метою організації своєї діяльності:

1) забезпечує в межах повноважень здійснення заходів щодо запобігання корупції і контроль за їх здійсненням в апараті Державної фінансової інспекції України, її територіальних органах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери її управління;

2) здійснює в установленому порядку добір кадрів в апарат Державної фінансової інспекції України та на керівні посади в її територіальних органах,

на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери її управління, формує в установленому порядку кадровий резерв на відповідні посади, організовує роботу з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та працівників апарату Державної фінансової інспекції України та її територіальних органів;

3) контролює діяльність територіальних органів Державної фінансової інспекції України;

4) організовує планово-фінансову роботу в апараті Державної фінансової інспекції України, її територіальних органах, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери її управління, здійснює контроль за використанням фінансових і матеріальних ресурсів, забезпечує організацію та вдосконалення бухгалтерського обліку;

5) організовує розгляд звернень громадян з питань, пов'язаних із діяльністю Державної фінансової інспекції України, її територіальних органів, підприємств, установ, організацій, що належать до сфери її управління;

6) забезпечує у межах своїх повноважень виконання завдань мобілізаційної підготовки та мобілізаційної готовності держави;

7) організовує ведення діловодства та архіву в апараті Державної фінансової інспекції України відповідно до встановлених правил;

8) забезпечує в межах своїх повноважень реалізацію державної політики стосовно державної таємниці, здійснення контролю за її збереженням у Державної фінансової інспекції України, на підприємствах, в установах та організаціях, що належать до сфери її управління.

Державна фінансова інспекція України для виконання покладених на неї завдань має право в установленому порядку:

1) залучати до виконання окремих робіт, участі у вивченні окремих питань учених і фахівців, у тому числі на договірній основі, працівників центральних та місцевих органів виконавчої влади, державних фондів, підприємств, установ та організацій, зокрема для проведення контрольних замірів будівельних, монтажних, ремонтних та інших робіт, контрольних

запусків у виробництво сировини і матеріалів, контрольних аналізів сировини, матеріалів і готової продукції, інших перевірок;

2) одержувати від державних органів та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій усіх форм власності, інших юридичних осіб та їх посадових осіб, фізичних осіб - підприємців інформацію, документи і матеріали, необхідні для виконання покладених на Державну фінансову інспекцію України та її територіальні органи завдань;

3) скликати наради, створювати комісії та робочі групи;

4) користуватися відповідними інформаційними базами даних державних органів, державними, у тому числі урядовими, системами зв'язку і комунікацій, мережами спеціального зв'язку та іншими технічними засобами;

5) здійснювати державний фінансовий контроль шляхом проведення: інспектування у формі планових та позапланових ревізій певного комплексу чи окремих питань фінансово-господарської діяльності підприємств, установ та організацій; державного фінансового аудиту; перевірки державних закупівель;

6) перевіряти в ході державного фінансового контролю грошові та бухгалтерські документи, звіти, кошториси та інші документи, що підтверджують надходження і витрачання коштів та матеріальних цінностей, документи щодо проведення процедур закупівель, проводити перевірку фактичної наявності цінностей (коштів, цінних паперів, сировини, матеріалів, готової продукції, устаткування тощо);

7) безперешкодного доступу в ході державного фінансового контролю на склади, у сховища, виробничі та інші приміщення, що належать підприємствам, установам та організаціям, що контролюються;

8) вимагати від керівників підконтрольних установ проведення інвентаризації основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, коштів і розрахунків, у разі відмови в її проведенні звертатися до суду щодо спонукання до проведення інвентаризації, а до ухвалення відповідного рішення судом опечатувати в установленому порядку каси, касові приміщення, склади та архіви;

9) одержувати від службових і матеріально відповідальних осіб об'єктів, що контролюються, письмові пояснення з питань, які виникають у ході здійснення державного фінансового контролю;

10) вилучати під час проведення ревізії у підприємств, установ та організацій копії фінансово-господарських та бухгалтерських документів, які свідчать про порушення, а на підставі рішення суду вилучати до закінчення ревізії оригінали зазначених документів;

11) одержувати від Національного банку України і його установ, інших банків та кредитних установ необхідні відомості, копії документів, довідки про банківські операції та залишки коштів на рахунках об'єктів, що контролюються, а від інших підприємств та організацій, у тому числі недержавної форми власності, що мали правові відносини із зазначеними об'єктами, - довідки і копії документів про операції і розрахунки з підприємствами, установами та організаціями;

12) звертатися в установленому порядку за наявності відповідних міжнародних договорів до контролюючих чи правоохоронних органів інших держав за додатковою інформацією про порушення фінансової дисципліни на підприємствах, в установах та організаціях;

13) проводити на підприємствах, в установах та організаціях зустрічні звірки з метою документального та фактичного підтвердження виду, обсягу і якості операцій та розрахунків для з'ясування їх реальності та повноти відображення в обліку підприємства, установи та організації, що контролюється;

14) ініціювати проведення перевірок робочими групами центральних органів виконавчої влади;

15) пред'являти керівникам та іншим особам підприємств, установ та організацій, що контролюються, обов'язкові до виконання вимоги щодо усунення виявлених порушень законодавства;

16) зупиняти в межах своїх повноважень бюджетні асигнування, зупиняти операції з бюджетними коштами в установленому законодавством порядку, а

також застосовувати та ініціювати застосування відповідно до закону інших заходів впливу у разі виявлення порушень законодавства;

17) вилучати в судовому порядку до бюджету виявлені під час проведення ревізій приховані, занижені валютні та інші платежі, порушувати перед відповідними державними органами питання про припинення бюджетного фінансування і кредитування у разі, коли отримані підприємствами, установами та організаціями кошти і позички використовуються з порушенням законодавства;

18) порушувати перед відповідними державними органами питання про визнання недійсними договорів, укладених із порушенням законодавства, у судовому порядку стягувати у дохід держави кошти, отримані підконтрольними установами за незаконними договорами, без установлених законом підстав та з порушенням законодавства;

19) накладати у випадках, передбачених законодавчими актами, адміністративні стягнення;

20) порушувати перед керівниками відповідних органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій питання про притягнення до відповідальності осіб, винних у допущених порушеннях;

21) при виявленні збитків, завданих державі чи об'єкту контролю, визначати їх розмір згідно з методикою, затвердженою Кабінетом Міністрів України.

Планування є першим і найбільш важливим етапом організації контролю, бо від цього здебільшого залежить раціональне використання кадрового потенціалу служби, ефективність і результативність контролю, а також оперативне реагування на його результати.

Залежно від інтервалу проведення контрольно-ревізійної роботи розрізняють стратегічні та поточні плани.

Стратегічні плани, зазвичай, складають на 3-5 років і містять заходи фаз запровадження досконаліших форм і методів контролю, поліпшення і розробки нових правових, організаційних, методологічних і кадрових підходів з питань

контрольно-ревізійної роботи. У поточних планах контрольно-ревізійної роботи конкретизують заходи щодо організації контролю, визначають, визначають підприємства, діяльність яких підлягає ревізії. Складання плану є важливим організаційним заходом контрольно-ревізійної роботи.

План основних напрямів контрольно-ревізійної роботи (річний) складається на наступний календарний рік і містить такі контрольні заходи:

Державна фінансова інспекція України готує за погодженням з Мінфіном подає до 1 грудня поточного року Кабінетові Міністрів України проект плану основних напрямів контрольно-ревізійної роботи Державної фінансової інспекції та її територіальних органів, що містить перелік тем: інспектування певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності підконтрольних установ; державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм, діяльності бюджетних установ, суб'єктів господарювання державного сектору економіки, а також інших суб'єктів господарювання, які отримують кошти з бюджетів та державних фондів або використовують державне чи комунальне майно; перевірки державних закупівель; контроль за станом контрольно-ревізійної роботи у міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади.

Державна фінансова інспекція України у процесі виконання покладених на неї завдань взаємодіє в установленому порядку з іншими органами виконавчої влади, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, органами місцевого самоврядування, відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій, а також підприємствами, установами, організаціями, всеукраїнськими об'єднаннями профспілок і всеукраїнськими об'єднаннями організацій роботодавців.

Питання для самоконтролю:

1. Які завдання Державної фінансової інспекції?
2. Через які контролюючі заходи Державна фінансова інспекція реалізує свої повноваження?
3. Назвіть основні функції Державної фінансової інспекції.

4. Приведіть організаційну структуру Державної фінансової інспекції.
5. Наведіть права Державної фінансової інспекції.
6. Наведіть обов'язки і відповідальність службових осіб Державної фінансової інспекції.
7. Якою є взаємодія Державної фінансової інспекції з іншими контролюючими органами?

Тема 5. Сутність державного фінансового аудиту та організація його проведення

Державний фінансовий аудит є різновидом державного фінансового контролю і полягає у перевірці та аналізі фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю.

Аудит проводиться відповідно до плану контрольно-ревізійної роботи, який складається та затверджується в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Перед початком аудиту керівнику суб'єкта господарювання надсилається не пізніше, ніж за 10 календарних днів відповідне повідомлення із зазначенням строку аудиту та відповідальних за його проведення посадових осіб.

Тривалість аудиту не може перевищувати 90 календарних днів.

Процес аудиту складається з чотирьох етапів:

– перший етап – планування аудиту з метою збору інформації про правове забезпечення фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання, систему управління, зокрема організацію внутрішнього контролю, та досягнення суб'єктом господарювання визначених цілей і завдань або набуття кращого досвіду діяльності інших суб'єктів господарювання;

- другий етап – підготовка програми проведення аудиту з урахуванням його плану;
- третій етап – перевірка ризикових операцій фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання;
- четвертий етап – звітування про результати аудиту.

За результатами аудиту складається звіт, який має містити висновки щодо дотримання законодавства і забезпечення ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання та обґрунтовані рекомендації щодо її удосконалення.

Різновидами державного фінансового аудиту є:

- фінансовий аудит виконання бюджетних програм (аудит ефективності);
- державний фінансовий аудит діяльності бюджетних установ (фінансово-господарський аудит);
- державний фінансовий аудит діяльності суб'єктів господарювання;
- державний фінансовий аудит виконання місцевих бюджетів.

Аудит ефективності – форма державного фінансового контролю, яка спрямована на визначення ефективності використання бюджетних коштів для реалізації запланованих цілей та встановлення факторів, які цьому перешкоджають

Процес аудиту ефективності складається з таких основних етапів: підготовка до аудиту, проведення аудиту, реалізація результатів аудиту.

До основних завдань аудиту ефективності відносять:

- оцінку ефективності використання бюджетних програм;
- оцінку виконання результативних показників бюджетних програм;
- виявлення недоліків, які перешкоджають своєчасній, повній і якісній реалізації запланованих цілей;
- виявлення ступеня впливу виявлених недоліків на реалізацію запланованих цілей;
- розроблення пропозицій щодо шляхів підвищення ефективності використання бюджетних коштів та уникнення недоліків.

Для проведення аудиту ефективності, як правило, створюється аудиторська група. Аудитори, що входять до складу цієї групи, повинні мати навички проведення аналізу, написання звітів зі складних питань, що вимагають логічного і ретельного обґрунтованого викладу.

Особлива увага при здійсненні аудиту ефективності виконання бюджетних програм, приділяється плануванню роботи, оскільки раціонально складений план надає можливість ефективно провести аудиторську перевірку.

Здійснюючи аудит ефективності, аудитори вибирають та застосовують прийоми і процедури, які відповідають конкретним обставинам. Ці прийоми та процедури повинні дозволяти отримувати достатні, дійсні та необхідні докази, які вмотивовано підкріплюють або спростовують їхні погляди та висновки.

Аудит ефективності проводиться шляхом аналізу: нормативно-правових актів, методичних документів, видань і публікацій щодо напряму діяльності в бюджетній програмі, стосовно якої проводиться аудит ефективності; результатів раніше здійснених контролюючими органами контрольних заходів; показників статистичної, фінансової та оперативної звітності; даних інтерв'ювання, анкетування, опитування громадян і збирання інформації від юридичних осіб.

На ефективність використання бюджетних коштів має вагомий роль має своєчасне проведення аудиту ефективності, який надає змогу:

- оцінити рівень досягнення результативних показників бюджетної програми через співвідношення фактично отриманих та запланованих результативних показників; здійснити контроль за використанням бюджетних коштів;

- визначити проблеми, які негативно вплинули на процес виконання запланованих завдань;

- зберегти бюджетні ресурси шляхом внесення своєчасних змін;

- посилити відповідальність керівництва одо організації контролю на всіх стадіях використання бюджетних коштів.

Фінансово-господарський аудит – це форма державного фінансового контролю, спрямована на запобігання фінансовим порушенням та забезпечення достовірності фінансової звітності.

Основним завданням фінансово-господарського аудиту є сприяння бюджетній установі у забезпеченні правильності ведення бухгалтерського обліку, законності використання бюджетних коштів, державного і комунального майна, складанні достовірної фінансової звітності та організації дієвого внутрішнього фінансового контролю.

Фінансово-господарський аудит проводиться за такими етапами: підготовка до проведення фінансово-господарського аудиту, проведення поточних аудиторських процедур, дослідження річної фінансової звітності.

Аудит інших суб'єктів господарювання полягає у перевірці та аналізі діяльності, фактичного стану справ щодо законного та ефективного використання державних чи комунальних коштів і майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку і достовірності фінансової звітності, функціонування системи внутрішнього контролю суб'єктів господарювання державного сектору економіки, а також інших суб'єктів господарювання, що отримують (отримували в період, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів та державних фондів або використовують (використовували у період, який перевіряється) державне чи комунальне майно.

Під час аудиту інших суб'єктів господарювання обов'язкової оцінці підлягає рівень управління фінансово-господарською діяльністю суб'єкта господарювання, яке полягає у забезпеченні: дотримання вимог законодавства, актів і рішень органів управління та суб'єкта господарювання; достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності; збереження активів; досягнення визначених цілей і завдань або набуття кращого досвіду діяльності інших суб'єктів господарювання з виконання показників економічності, продуктивності і результативності.

Питання для самоконтролю:

1. Визначте сутність державного фінансового аудиту.
2. Перерахуйте види державного фінансового аудиту.
3. Розкрийте зміст аудиту ефективності.
4. Назвіть особливості державного фінансового аудиту діяльності бюджетних установ.
5. Назвіть етапи державного фінансового аудиту діяльності інших суб'єктів господарювання, що отримують (отримували) бюджетні кошти.

Тема 6. Реалізація матеріалів контрольних заходів

Контрольно-ревізійний процес є рядом послідовних етапів (стадій) перевірки. Контрольно-ревізійна робота – це сукупність трудових і матеріальних елементів, пов'язаних з виконанням контрольно-ревізійного процесу, а також створенням необхідних умов для його реалізації.

Основним узагальнюючим документом, яким оформляють результати ревізії є акт ревізії, який підписують посадова особа контролюючого органу, а також керівник і головний бухгалтер підприємства, діяльність якого підлягала контролю.

Акт ревізії – це службовий документ, який підтверджує факт проведення ревізії діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, складений службовими особами, а також відображає результати ревізії щодо наслідків окремих господарських операцій, чи діяльності підприємства загалом, виявлені недоліки в господарюванні та дотримання нормативно-правових актів.

Акт ревізії містить:

- вступну частину, в якій зазначаються підстава для проведення ревізії, тема ревізії, повна назва об'єкта контролю, його місцезнаходження, відомості про організаційно-правову форму та форму власності, дати початку і закінчення ревізії, період, який підлягав ревізії, перелік посадових осіб контролюючого органу та залучених спеціалістів, що проводили ревізію, перелік посадових осіб контролюючого органу та залучених спеціалістів, які

проводили ревізію, перелік посадових осіб, які відповідали за фінансово-господарську діяльність об'єкта контролю у період, що підлягав ревізії;

- констатуючу частину, в якій наведено інформацію про результати ревізії в розрізі кожного питання програми із зазначенням, за який період, яким способом (вибірковим, суцільним) та за якими документами перевірено ці питання, а також висновок про наявність або відсутність порушень законодавства.

Стилістика акту ревізії має відповідати вимогам ділової мови документа, складеного за офіційно-діловим стилем. Цей стиль належить до книжково-писемного і за своїми ознаками близький до наукового. Складаючи акт комплексної ревізії, не треба застосовувати терміни, які містять юридичну кваліфікацію діяльності окремих осіб, як наприклад "зловживання", "халатність", "крадіжка", "привласнення" тощо. Оцінюючи господарські операції або діяльність службових осіб, варто обмежуватись економічною термінологією "нестача", "залишки", "матеріальний збиток". Крім того, треба визначити, хто із службових осіб підприємства відповідальний за безгосподарність або дії, що призвели до матеріального збитку.

Реалізація результатів ревізії є завершальною стадією контрольно-ревізійного процесу та передбачає: узагальнення виявлених недоліків, а також їх групування; викладення недоліків контролю в акті комплексної ревізії та обговорення його в трудовому колективі; розробку профілактичних заходів щодо запобігання недоліків у подальшій діяльності підприємства. На завершальній стадії приймаються рішення за результатами ревізії, здійснюється контроль за їх виконанням.

Ревізійна бригада разом з керівництвом підприємства, де було проведено ревізію, обговорює результати контролю в трудовому колективі. Це надає змогу об'єктивно визначити причини недоліків у діяльності підприємства та розробити проект профілактичних заходів щодо запобігання порушень і недоліків у подальшій роботі підприємства.

У міру виявлення ревізією порушень законодавства посадові особи контролюючого органу, не чекаючи закінчення ревізії, мають право усно рекомендувати керівникам об'єкта контролю невідкладно вжити заходів для їх усунення та запобігання у майбутньому. Якщо вжитими в період ревізії заходами не забезпечено повне усунення виявлених порушень, органом служби у строк не пізніше, ніж 10 робочих днів після реєстрації акту ревізії, а у разі надходження заперечень (зауважень) до нього - не пізніше, ніж три робочих дні після надіслання висновків на такі заперечення (зауваження) надсилається об'єкту контролю письмова вимога щодо усунення виявлених ревізією порушень законодавства із зазначенням строку зворотного інформування. Про усунення виявлених ревізією фактів порушення законодавства цей об'єкт контролю у строк, визначений вимогою про їх усунення, повинен інформувати відповідний орган служби з поданням завірених копій первинних, розпорядчих та інших документів, що підтверджують усунення порушень. Про результати ревізії, якою виявлено порушення законів та інших нормативно-правових актів, у визначені строки інформуються органи управління об'єкта контролю та за необхідності відповідні органи державної влади й органи місцевого самоврядування. Важливими складниками механізму усунення бюджетних порушень є також застосування фінансових санкцій та адміністративних стягнень.

Питання для самоконтролю:

1. Яким документом оформляють результати контролю?
2. Хто підписує акт ревізії?
3. Протягом якого періоду розглядаються та приймаються рішення за результатами ревізії?
4. Які вимоги до оформлення результатів ревізії?
5. Який порядок розгляду матеріалів ревізії?
6. Яким чином здійснюється реалізація результатів ревізії?

Тема 7. Контроль за касовим виконанням державного та місцевих бюджетів

Бюджетний контроль – це різновид державного фінансового контролю, спрямований на забезпечення доцільності, законності, достовірності та раціональності дій учасників бюджетного процесу під час складання, розгляду, затвердження, виконання, внесення змін та звітування про виконання бюджетів усіх рівнів. Бюджетний контроль є особливим видом управлінської діяльності, спрямованим на виявлення відхилень у формуванні та використанні централізованого фонду грошових коштів, а також своєчасне прийняття коригувальних та превентивних заходів. Бюджетний контроль передбачає контроль як за дохідною, так і за видатковою частинами бюджету.

Контроль дохідної частини місцевих бюджетів здійснюється за такими напрямками:

1. Перевірка виконання чинних нормативних актів щодо бюджету, фінансів і контролю, зокрема Бюджетного кодексу, законів України про Державний бюджет України на поточний рік, відповідних указів Президента України та інших нормативних актів у частині, яка стосується цих ділянок роботи фінансових і казначейських органів (у ревізорів є конкретний перелік питань, які необхідно вивчити).

2. Перевірка наявності та правильності розрахунків і обґрунтувань обсягів доходів бюджету на поточний рік. При цьому застосовуються методи аналізу бази планування за даними минулого періоду, урахування змін дохідної бази планового періоду, ужитих заходів з розширення дохідної бази, особливо в умовах дотаційного бюджету;

3. Оцінка стану виконання дохідної частини бюджету за місяцями, кварталами року. Використовуючи дані звітності фіноргану та податкової інспекції про доходи, заборгованість платників податків, списання заборгованості платників, донарахування за актами ревізії, ревізор аналізує дані для уточнення програми ревізії, визначення ревізованих об'єктів для повторного контролю.

4. Перевірка дотримання нормативів відрахувань від загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів до місцевих бюджетів. Методом нормативно-правової перевірки ревізор перевіряє дотримання затверджених нормативів відрахувань до різних бюджетів, а методом зустрічної перевірки у відділеннях банків, податкових інспекціях та в бухгалтерії фінансових органів визначає правильність розрахунків за обсягами доходів і своєчасність їхнього зарахування на поточний бюджетний рахунок бюджету. Особлива увага звертається на правильність перерахунків при наявності операцій з повернення платнику податку переплат, виправлення помилок за минулі дати, періоди. Важливо також вивчити дані рахунків про надходження доходів за кодами «Інші доходи», нез'ясовані надходження (дата виникнення).

5. Перевірка повноти та своєчасності зарахування на поточний рахунок місцевого бюджету. Джерелами контролю є дані виписок банків з поточних рахунків бюджету, довідки про зараховані доходи, відомості відрахувань від загальнодержавних доходів, висновки податкової інспекції про повернення платникам податків переплат тощо, меморіального ордера № 1 за дебетом рахунку «Поточний рахунок місцевого бюджету» і кредитом рахунку «Доходи бюджету». Детально аналізуються дані про обсяги повернення грошових сум платникам податків як переплати, допущенні помилки при зарахуванні доходів за їхніми видами. За видами доходів, де податкова інспекція не веде облік у розрізі платників (державне мито, штрафи за порушення правил руху, санітарних норм, пожежної безпеки тощо), за наявності рішення про повернення переплати треба перевірити достовірність надходження таких доходів (дату, платника податку, у який бюджет зараховано).

6. Перевірка повноти оплати банками відсотків за користування тимчасово вільними залишками бюджетних коштів і коштів позабюджетних фондів.

7. Перевірка доходів від корпоративних прав і повноти надходжень дивідендів за акціями підприємств, орендної плати за майно, передане в користування недержавним підприємницьким структурам.

8. Перевірка достовірності звітності про доходи за звітними періодами. Для цього необхідно порівняти дані звіту за видами доходів з даними книги обліку доходів бюджету, звірити дані з податковою інспекцією, ураховуючи, що в обліку фінансових органів обсяги загальнодержавних доходів визначені в сумах відрахувань, а в податкових органах - у повному обсязі надходжень без розподілу в місцевий і державний бюджети.

9. Перевірка стану податкового контролю в податкових інспекціях. Оскільки ревізії виконання бюджетів проводяться комплексно, то одночасно з ревізією роботи фінансового органу (районного, обласного) перевіряється робота податкової інспекції з питань дотримання податкового законодавства під час розрахунків з бюджетом платників податків, повноти нарахувань і сплати податків платниками, списань податкового боргу, застосувань фінансових санкцій. Вибірково перевіряються окремі платники податків для оцінки стану контролю.

Основні напрями контролю видаткової частини місцевих бюджетів:

1. Перевірка обґрунтованості планування видатків бюджету на поточний рік за галузями, видами видатків у розрізі кодів економічної класифікації.

2. Перевірка обґрунтованості внесення змін до кошторисів видатків розпорядників коштів, бюджетних установ протягом поточного року.

3. Оцінка виконання видаткової частини бюджету за ревізований період за місяцями, кварталами року, виявлення відхилень та причин їхнього виникнення: за видами поточних видатків захищених статей видатків (заробітна плата з нарахуваннями, витрати на харчування, медикаменти), за розпорядками коштів (установи освіти, охорони здоров'я, культури, соціального захисту населення), капітальними витратами (капремонт, придбання основних засобів).

4. Перевірка дотримання чинного порядку фінансування з бюджету, своєчасності та повноти фінансування заходів, передбачених бюджетом: бюджетних установ, цільового фінансування підприємницьких структур, цільових програм соціального напрямку. При цьому ретельно вивчаються в бухгалтерії фіноргану дані первинних документів, книги обліку асигнувань і

касових видатків, дані меморіальних ордерів № 1 за кредитом рахунку «Поточний рахунок місцевого бюджету», платіжних доручень на перерахування коштів та розпоряджень бюджетних відділів фіноргану на фінансування.

Необхідно з'ясувати:

— чи не було випадків перерахування грошових коштів з основного поточного рахунку бюджету на видатки, не передбачені бюджетом, у більших розмірах, ніж передбачено бюджетом, на фінансування позабюджетних фондів та на інші необґрунтовані та непередбачені чинним законодавством заходи;

— чи не приймалися органами місцевого самоврядування рішення про спрямування бюджетних коштів на видатки, не передбачені бюджетом. Такі рішення можуть прийматися тільки за наявності доходу, додатково одержаного в процесі виконання бюджету, перевищення доходів над видатками або якщо вишукано додаткові фінансові ресурси, які покривають ці видатки;

— чи не було випадків спрямування коштів бюджету на депозитні рахунки в банках (як за ініціативою фіноргану, так і відповідно до рішення виконавчої влади) з посиланням на те, що нібито в бюджеті є тимчасово вільні кошти, хоча фактично окремі видатки, передбачені бюджетом, своєчасно не фінансувалися.

Для виявлення таких порушень використовуються: метод нормативно-правової перевірки на відповідність операцій чинному законодавству, метод порівняння даних за відповідний період про розміри фінансування у відсотках до затверджених сум, особливо по захищених статтях видатків, щодо обґрунтованості обсягів фінансування окремих розпорядників коштів, методи аналізу та порівняння даних про затверджені за кошторисом видатки, фактично профінансовані обсяги та залишки, непокриті фінансуванням на певні дати місяця.

Варто відзначити, що операції з поточного рахунку бюджету за весь ревізований період перевіряються не вибірково, а суцільним способом, тобто за кожною операцією по меморіальному ордеру, виписках банку,

розпорядженнях бюджетного відділу фіноргану та платіжних дорученнях на фінансування. Обов'язково контролюється повнота виписок банку з поточного рахунку бюджету та додатків до нього. У разі виникнення сумнівів можуть застосуватися зустрічні перевірки операцій в установах банків, в організаціях, якими перераховано кошти. Ретельно контролюються операції з фінансування апарату управління місцевого самоврядування (дотримання лімітів видатків, капітальні витрати тощо).

5. Контроль операцій з надання короткотермінових бюджетних позик, розрахунків з бюджетами нижчих рівнів за дотаціями та субвенціями здійснюється для: перевірки правильності розрахунків і обґрунтувань; визначення обсягів фактичного фінансування; виявлення фактів нецільового використання коштів.

Контроль за виконанням бюджету є пріоритетною і важливою складовою бюджетного менеджменту і одним з основних напрямів фінансового контролю.

Питання для самоконтролю:

1. Визначте основні завдання контрольно-ревізійної роботи з бюджету.
2. Назвіть і охарактеризуйте етапи ревізійного процесу.
3. Що передбачає підготовча робота до проведення комплексної ревізії фінансових органів з бюджету?
4. Які питання підлягають перевірці під час проведення ревізії бюджету?
5. Який порядок складання й оформлення акту ревізії?
6. Реалізація результатів ревізії і контроль за ліквідацією виявлених порушень і недоліків.
7. Назвіть основні напрями контролю роботи фінансових органів з виконання місцевих бюджетів.
8. Назвіть джерела інформації для контролю виконання місцевих бюджетів.
9. Як перевірити обґрунтованість планування доходів бюджету?
10. Назвіть основні напрями контролю дохідної частини місцевого бюджету.

11.Зазначте методичні прийоми контролю виконання дохідної частини бюджету.

12.Назвіть методичні прийоми контролю використання бюджетного фінансування державних замовлень.

13.Які є напрями контролю державних позабюджетних фондів?

14.Охарактеризуйте особливості контролю планування видатків місцевого бюджету.

Тема 8. Контроль виконання кошторисів бюджетних установ

Відповідно до Бюджетного кодексу бюджетна установа – це орган, установа чи організація, визначена Конституцією України, а також установа чи організація, створена у встановленому порядку органами державної влади чи органами місцевого самоврядування, яка повністю утримується за рахунок відповідно державного бюджету чи місцевих бюджетів. Бюджетні установи є неприбутковими.

Виходячи з того, що фінансування бюджетних установ є кошторисним, в першу чергу, необхідно перевірити додержання принципів фінансування в бюджетних установах:

– фінансування установи носить плановий характер. Кошторис доходів і видатків – це основний плановий документ, який складається відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України —Про затвердження порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ¹ від 28.02.2002 р. № 228 (зі змінами від 26.09.2014 р.);

– принцип обґрунтованості кошторису доходів і видатків та напрямів бюджетних асигнувань. При складанні кошторису застосовують та в подальшому суворо контролюють обґрунтованість видатків на підставі затверджених нормативів використання коштів;

– цільовий характер видатків. Цей принцип забезпечується за допомогою єдиної державної класифікації видатків.

Завдання ревізії виконання кошторисів бюджетних установ:

1) дати об'єктивну оцінку стану виконання кошторису на утримання бюджетних установ, а також збереження та використання основних засобів, матеріальних цінностей;

2) виявити порушення фінансової та бюджетної дисципліни, допущені в господарсько-фінансовій діяльності бюджетних установ щодо виконання чинних законодавчих і нормативних актів уряду України, які стосуються: підвищення ефективності витрачання бюджетних коштів за видами видатків на їхню функціональну діяльність, забезпечення ощадливого витрачання та збереження коштів і матеріальних цінностей, ведення бухгалтерського обліку та складання звітності, здійснення внутрішньогосподарського контролю;

3) розробити заходи для ліквідації виявлених порушень і недоліків, відшкодування збитків, завданих бюджетній установі діями чи бездіяльністю відповідальних службових осіб, і запобігання зловживанням і недолікам у подальшій роботі ревізованої бюджетної установи.

Основним методом контролю виконання кошторису бюджетної установи є аналітичні способи та прийоми контролю.

Основні напрями ревізії:

1. Контроль операцій з використання бюджетних і спеціальних позабюджетних коштів на рахунках у банку.

2. Контроль стану збереження майна бюджетних установ.

3. Ревізія фактичних видатків на утримання бюджетних установ.

4. Перевірка стану бухгалтерського обліку та достовірності звітності.

Джерела інформації для контролю кошторисів бюджетних установ:

а) положення про бюджетні організації, централізовані бухгалтерії бюджетних установ, кошториси на утримання бюджетних установ, розрахунки за кодами економічної класифікації видатків, накази про облікову політику, внутрішні регламенти та розпорядження щодо господарсько-фінансової діяльності;

б) первинні документи, облікові регістри (меморіальні ордери, відомості аналітичного обліку, оборотні відомості, книги (картки) складського обліку), книга Журнал-Головна;

в) фінансова звітність: баланс, звітність про виконання кошторисів;

г) акти попередніх ревізій і перевірок бюджетних установ різними відомствами державного контролю, а також підрозділами внутрішньогосподарського контролю.

Відповідно до чинного бюджетного законодавства України бюджетним установам, що фінансуються з місцевих бюджетів, в установах банків відкриваються:

- поточні бюджетні рахунки на видатки установи, яких може бути відкрито кілька: на виплату заробітної плати; на придбання медикаментів, продуктів харчування; на оплату комунальних послуг; на капітальні видатки; на інші поточні видатки;

- поточний бюджетний рахунок для фінансування підвідомчих установ, якщо у структурі управління є підвідомчі бюджетні установи;

- валютні поточні рахунки.

Порядок відкриття поточних бюджетних рахунків бюджетних установ та здійснення банківських розрахункових операцій регламентується нормативними актами Національного банку України.

Починаючи контроль операцій з використання бюджетних і спеціальних позабюджетних коштів на рахунках в банку, ревізор повинен ознайомитися з особливостями організації безготівкових розрахунків бюджетної установи, облікового процесу і з'ясувати, які саме рахунки відкрито ревізованою бюджетною установою та в яких саме банках.

Послідовність і напрями контролю:

1. Контроль правомірності відкриття бюджетних поточних рахунків за їхніми видами здійснюється методом нормативно-правової перевірки на відповідність вимогам бюджетного законодавства щодо призначення та функціональної діяльності бюджетної установи.

2. Перевірка тотожності залишків у виписках банків з поточного бюджетного рахунку на перше число місяця, з якого починається ревізований період, і даних бухгалтерського обліку бюджетної установи, застосовуючи метод порівняння даних з меморіальним ордером № 2, книгою Журнал-Головна.

3. Суцільний документальний контроль операцій за місяцями ревізованого періоду:

а) записів за дебетом рахунку 311 «Поточні рахунки на видатки установи» для визначення своєчасності та повноти зарахування банком фінансування з бюджету, а також як відновлення окремих невикористаних за призначенням бюджетних асигнувань (депонування заробітної плати, невикористані підзвітні суми, повернення раніше виданих авансів дебіторами тощо);

б) записів за кредитом рахунку 311 «Поточні рахунки на видатки установи» для визначення правомірності й доцільності використання коштів за напрямками економічної бюджетної класифікації видатків і достовірності відображення таких витрат в обліку.

При цьому за всіма поточними рахунками, відкритими в банках, здійснюється контроль виписок банку та первинних документів до них для визначення їхньої достовірності. Застосовуються також методи візуальної перевірки виписок банку та первинних документів та порівняння їхніх дат, а в разі виникнення підозр на недостовірність - проводиться зустрічна перевірка таких документів з даними банків, фінансових відділів місцевих державних адміністрацій.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть завдання, джерела інформації та основні напрями контролю виконання кошторисів бюджетних установ.

2. Охарактеризуйте методичні прийоми контролю правильності зберігання та використання майна бюджетних організацій.

3. Зазначте основні напрями контролю фактичних видатків бюджетних установ.

4. Наведіть приклади методики виявлення можливих порушень щодо видатків на оплату праці, на поточне господарське утримання бюджетних установ системи освіти, охорони здоров'я, соціального захисту населення.

5. Охарактеризуйте процес прийняття рішень за наслідками ревізії з питань виконання місцевих бюджетів.

Тема 9. Контроль руху грошових коштів та розрахунків бюджетних установ

Цей розділ контрольно-ревізійної роботи належить до найскладніших і дуже трудомістких. Складність полягає в тому, що більшість зловживань і порушень тісно пов'язані з обігом грошових коштів та розрахунками на початковому чи кінцевому етапах здійснення окремих господарських операцій. Перевірка супроводжується виконанням величезного обсягу технічної роботи з підрахунків, складання групувальних таблиць і відомостей. Крім того, така ревізія (перевірка) здійснюється суцільним, а не вибіркоким способом контролю.

Бюджетна установа поряд з іншими суб'єктами господарювання здійснює розрахунки за своїми зобов'язаннями і в безготівковій, і в готівковій формі.

Завдання ревізії грошових коштів і розрахунків:

- 1) оцінити правильність зберігання та використання грошових коштів;
- 2) виявити порушення порядку здійснення готівкового та безготівкового обігу грошових і прирівняних до них коштів ревізованої бюджетної установи;
- 3) визначити правомірність, достовірність та економічну обґрунтованість операцій з надходження та використання грошових коштів, відображення цих операцій в обліку;
- 4) дати оцінку стану розрахунково-платіжної дисципліни за всіма видами розрахунків;

5) виявити факти порушень чинних нормативно-правових актів щодо правомірності, доцільності та обґрунтованості управлінських рішень відповідальних працівників при здійсненні розрахункових операцій;

6) розробити заходи з реалізації результатів контролю стосовно запобігання зловживанням і порушенням, відшкодування збитків і нарахування штрафних санкцій до бюджету, притягнення до відповідальності винних службових осіб.

Бюджетна установа повинна дотримуватися законодавчо визначених термінів проведення обов'язкової інвентаризації наявних грошових коштів (не менше одного разу на квартал та в обов'язковому порядку перед складанням річної фінансової звітності); при зміні матеріально-відповідальної особи – на день приймання-передачі справ; при встановленні фактів крадіжок та зловживань – в день встановлення таких фактів; у випадках техногенних аварій, пожеж або стихійного лиха.

Після інвентаризації ревізор починає ревізію касових операцій, що має провадитися за суцільним методом перевірки касових документів і за надходженнями, і за видатками щодо правильності їх оформлення (наявність підписів про отримання, заповнення реквізитів, підписів керівника і головного бухгалтера, номера документа і дати здійснення операції, номера кореспондентського рахунку тощо) й законності здійснення.

Під час ревізії підзвітних сум перевіряють:

- законність і доцільність використання підзвітних сум;
- дотримання порядку видачі авансів;
- своєчасність і правильність звітності підзвітних осіб.

Джерелами ревізії операцій із підзвітними сумами є авансові звіти та додані до них підтвердні документи накази, рахунки, чеки, акти, посвідчення тощо, а також субрахунок 362 «Розрахунки з підзвітними особами» книги «Журнал-головна» та дані меморіального ордера № 8 «Накопичувальна відомість за розрахунками з підзвітними особами». Підзвітні суми мають цільове призначення і можуть втрачатися винятково на цілі, на які вони видані

згідно з кодами бюджетної класифікації видатків Видача сум під звіт працівникам, за якими с непогашена заборгованість за попередні суми, не дозволяється.

Підзвітні особи звітують про витрачання отриманих сум авансовим звітом і відповідають за збереження і використання підзвітних сум.

Перевіряючи витрати на відрядження, потрібно насамперед встановити наявність підстав для вибуття працівника у відрядження та виплати відрядних, а саме: чи виданий наказ (розпорядження) керівника на відправлення працівника у відрядження, чи направлений працівник для виконання саме службового доручення (мета відрядження), наявність документів, підтверджуючих зв'язок службового відрядження з основною діяльністю установи, підтвердження факту направлення у відрядження записами у журналі реєстрації відрядження, дотримання граничної тривалості службового відрядження.

По авансових звітах та прикладених до них підтвердних первинних документах, які додаються до меморіального ордеру № 8, перевіряється правильність та своєчасність звітування за кошти, отримані па відрядження.

Завданням ревізії операцій за рахунками у банках та Державній казначейській службі є контроль за:

- дотриманням законодавства в ході списання коштів з рахунків, у тому числі цільове спрямування коштів, списаних з рахунків відповідно до затверджених асигнувань, а також наявність документів, які підтверджують відповідні операції;
- дотриманням граничних сум витрат на придбання автомобілів, меблів, іншого обладнання та устаткування, мобільних телефонів, комп'ютерів;
- дотриманням законодавства при здійсненні операцій по зарахуванню коштів на рахунки.

Ревізія казначейських (банківських) операцій проводиться по всіх відкритих установою казначейських (банківських) рахунках. Для цього ще на початку проведення ревізії необхідно уточнити перелік усіх рахунків, відкритих

об'єктом контролю в органах Державної казначейської служби. Інформацію про наявність відкритих рахунків в установах банків необхідно запросити від керівництва об'єкта контролю шляхом отримання відповідної довідки за підписом посадових осіб установи. При необхідності потрібно офіційно запросити у банку перелік всіх відкритих об'єктом контролю рахунків. Ревізія банківських операцій починається з перевірки наявності усіх казначейських (банківських) виписок за кожним рахунком, наявності всіх додатків до виписок (платіжних доручень, рахунків тощо), які засвідчують здійснення операції. Виписки перевіряються у хронологічному порядку і при цьому звертається увага на відповідність дат виписок та проводиться співставлення відповідності залишків з виписки на кінець попереднього дня та залишку, зазначеному у виписці на початок наступного дня.

При ревізії розрахункових операцій бюджетної установи насамперед необхідно перевірити, чи проведено бюджетною установою обов'язкову інвентаризацію розрахунків, яка повинна проводитись з дотриманням вимог встановленого порядку.

Перевірці підлягають акти звірки взаєморозрахунків та фактично відображені суми заборгованості за даними бухгалтерського обліку. У разі відсутності актів звірок за можливості проводяться зустрічні звірки на підприємствах, по розрахунках з якими рахуються суми заборгованостей, або направляються цим підприємствам відповідні запити щодо підтвердження сум заборгованостей.

Також доцільно під час проведення ревізії провести зустрічні звірки у дебіторів та кредиторів чи направити їм запити щодо підтвердження останніми сум заборгованостей, які рахуються за даними обліку тривалий час і по яких не проводиться претензійно-позовна робота.

Завданням ревізії розрахунків з оплати праці і перевірка: обґрунтованості асигнувань на заробітну працю; дотримання штатної дисципліни; дотримання трудової дисципліни: обґрунтованості встановлення надбавок і доплат;

правильності розрахунку середньою заробітку; дотримання порядку нарахування і сплати обов'язкових платежів.

Питання для самоконтролю:

1.Розкрийте сутність контролю операцій з грошовим коштом в бюджетних установах.

2.Які порушення законодавства ревізія виявляє при перевірці касових операцій з грошовими коштами?

3.Зазначте напрями контролю розрахунків в бюджетних установах.

4.Охарактеризуйте напрями та методику перевірки казначейських (банківських) операцій.

5.Назвіть напрями та методи проведення ревізії розрахунків з підзвітними особами.

Тема 10. Контроль за правильністю здійснення процедур державних закупівель

Закупівля може здійснюватися шляхом застосування однієї з таких процедур:

- Допорогова закупівля - застосовується для закупівлі товарів, робіт та послуг вартість яких не перевищує 50 тисяч гривень. Скарги в Антимонопольний комітет України в даній процедурі подати не можна. Мінімальна кількість учасників - 1

- Спрощена закупівля - застосовується для закупівлі товарів, робіт та послуг вартість перевищує 50 тисяч гривень та є меншою за вартість товарів, послуг в 200 тисяч гривень, а робіт 1,5 мільйона гривень. Скарги в Антимонопольний комітет України в даній процедурі подати не можна. Мінімальна кількість учасників - 1

- Відкриті торги - застосовується для закупівлі товарів, послуг вартість яких перевищує 200 тисяч гривень, а робіт 1,5 мільйона гривень. Мінімальна кількість учасників – 2

- Відкриті торги з публікацією на англійській мові - застосовується для закупівлі товарів, послуг вартість яких перевищує суму еквівалентну 133 тисячам євро, а робіт 5150 тисячам євро. Деяка істотна інформація дублюється на англійській мові. Мінімальна кількість учасників – 2

- Конкурентний діалог - застосовується у випадку, якщо Замовник не може визначити технічні та якісні характеристики робіт, або визначити вид послуг і відповідно не в змозі оголосити конкурентний тендер одразу. Конкурентний діалог проводиться в 2 етапи. На першому етапі учасники подають свої пропозиції без визначення ціни. Замовник аналізує отримані пропозиції та приймає рішення щодо того яких з учасників допустити до наступного, другого етапу. На другому етапі кваліфіковані учасники першого етапу приймають участь в конкурентному тендері з аукціоном

- Укладання рамкової угоди - організовуються Замовником з ціллю визначити обмежену кількість постачальників товарів, робіт або послуг, для своїх майбутніх закупівель конкретного товару, роботи, або послуги. В даній закупівлі переможцями визначаються декілька учасників з якими Замовник укладає рамкову угоду. В майбутньому Замовник може публікувати тендери з типом "Відбір для закупівлі за рамковою угодою" на які запрошуються постачальники, що стали членами рамкової угоди. Процедура застосовується для закупівлі товарів, послуг вартість яких перевищує 200 тисяч гривень, а робіт 1,5 мільйона гривень

- Переговорна процедура є неконкурентною процедурою. Під час проведення не проводиться аукціон; не передбачає створення та публікацію тендерної документації;

Згідно з Законом України —Про здійснення державних закупівель [16] закупівлі здійснюються за такими принципами:

- добросовісна конкуренція серед учасників;
- максимальна економія та ефективність;
- відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель;
- недискримінація учасників;

- об’єктивна та неупереджена оцінка пропозицій конкурсних торгів;
- запобігання корупційним діям і зловживанням;
- вільного переміщення товарів;
- свободи надання послуг.

Планування закупівель та інші передумови здійснення процедур закупівель

1. Закупівля здійснюється відповідно до річного плану. Річний план, зміни до нього надсилаються до органів, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, або обслуговуючого банку за місцем обслуговування замовника протягом п’яти робочих днів з дня їх затвердження.

2. Річний план, зміни до нього обов’язково безоплатно оприлюднюються на веб-порталі Уповноваженого органу з питань закупівель (далі - веб-портал Уповноваженого органу) протягом п’яти робочих днів з дня затвердження річного плану або змін до нього.

Річний план та зміни до нього також оприлюднюються замовником на власному веб-сайті або за його відсутності на веб-сайті головного розпорядника бюджетних коштів.

Державне регулювання та контроль у сфері закупівель

1. Державне регулювання та контроль у сфері закупівель здійснюють Уповноважений орган та інші органи відповідно до їх компетенції. Органи, які уповноважені на здійснення контролю у сфері закупівель, не мають права втручатися у проведення процедур закупівель.

2. Уповноважений орган здійснює регулювання та координацію у сфері закупівель у межах повноважень.

3. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері казначейського обслуговування бюджетних коштів:

– до здійснення оплати за договорами про закупівлю перевіряє наявність та відповідність укладеного договору про закупівлю звіту про результати проведення процедури закупівлі та річному плану закупівель, правильність їх оформлення відповідно до законодавства, а також наявність оголошення про

проведення процедури закупівлі, повідомлення про акцепт пропозиції конкурсних торгів (цінової пропозиції, пропозиції за результатами застосування переговорної процедури закупівлі), відомостей про рамкову угоду, за якою укладено договір про закупівлю (у разі проведення закупівлі за рамковими угодами), оголошення про результати процедури закупівлі, що були оприлюднені на веб-порталі Уповноваженого органу. Перевіркою правильності оформлення документів вважається перевірка дотримання замовником встановлених законодавством вимог до форми документа та правильності його заповнення відповідно до затверджених інструкцій стосовно заповнення таких форм (за їх наявності) або розміщених на веб-порталі Уповноваженого органу;

– вживає заходів з недопущення здійснення платежів з рахунка замовника згідно з узятим фінансовим зобов'язанням за договором про закупівлю у випадках:

– відсутності або невідповідності встановленим законодавством вимогам необхідних документів, передбачених цим Законом;

– відміни процедури закупівлі;

– набрання законної сили рішенням суду про визнання результатів процедури закупівлі недійсними;

– на період призупинення процедури закупівлі;

– наявності відповідного рішення органу оскарження.

У разі виявлення порушень вимог законодавства у сфері закупівель повідомляє про такі випадки Уповноважений орган та орган оскарження.

Банкам під час оплати за договорами про закупівлю замовником разом із платіжним дорученням надаються документи щодо державних закупівель відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність". У разі їх невідповідності вимогам цього Закону платіжне доручення вважається оформленим неналежним чином.

4. Рахункова палата, Антимонопольний комітет України, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного

фінансового контролю, здійснюють контроль у сфері державних закупівель у межах своїх повноважень, визначених Конституцією та законами України.

5. Нормативно-правове забезпечення державного регулювання та контролю у сфері закупівель здійснює Уповноважений орган.

Основними функціями Уповноваженого органу є:

- 1) розроблення і затвердження нормативно-правових актів;
- 2) моніторинг закупівель;
- 3) подання Кабінету Міністрів України пропозицій щодо визначення генерального замовника;
- 4) підготовка та подання до Кабінету Міністрів України, Рахункової палати квартальних звітів про стан закупівель;
- 5) узагальнення практики здійснення закупівель, у тому числі міжнародної;
- 6) вивчення, узагальнення та поширення світового досвіду з питань закупівель;
- 7) забезпечення функціонування безоплатного веб-порталу Уповноваженого органу;
- 8) взаємодія з громадськістю та проведення громадських слухань з питань удосконалення системи державних закупівель;
- 9) організація нарад та семінарів з питань закупівель;
- 10) надання безоплатної методологічної допомоги замовникам та надання відповідей з питань державних закупівель на запити зацікавлених осіб. Відповіді на запити носять виключно рекомендаційний характер;
- 11) міжнародне співробітництво у сфері закупівель;
- 12) розроблення та затвердження:
 - стандартної документації конкурсних торгів;
 - типового положення про комітет з конкурсних торгів;
 - порядку визначення предмета закупівлі;
 - порядку здійснення моніторингу закупівель;
 - порядку розміщення інформації;

- форм:
 - річного плану закупівель;
 - оголошення про проведення процедури закупівлі (оголошення про проведення відкритих торгів, оголошення про проведення процедури двоступеневих торгів, оголошення про проведення попередньої кваліфікації, запит цінкових пропозицій, інформація про застосування переговорної процедури закупівлі);
 - обґрунтування застосування переговорної процедури закупівлі;
 - реєстру отриманих пропозицій конкурсних торгів, кваліфікаційних пропозицій, цінкових пропозицій;
 - протоколу розкриття пропозицій конкурсних торгів, кваліфікаційних пропозицій, цінкових пропозицій;
 - протоколу оцінки пропозицій конкурсних торгів, цінкових пропозицій;
 - повідомлення про акцепт пропозиції конкурсних торгів або цінової пропозиції;
 - повідомлення учасникам про результати процедури закупівлі;
 - оголошення про результати процедури закупівлі (оголошення про результати проведення торгів, повідомлення про результати проведення попередньої кваліфікації, інформація про результати процедури запиту цінкових пропозицій, інформація про результати проведення переговорної процедури закупівлі, повідомлення про відміну торгів чи визнання їх такими, що не відбулися, повідомлення про відміну переговорної процедури закупівлі);
 - звіту про результати проведення процедури закупівлі;
 - повідомлення про внесення змін до договору;
 - звіту про виконання договору про закупівлю;
- 13) надання роз'яснень щодо застосування законодавства у сфері закупівель;
- 14) розроблення примірних навчальних програм з питань організації та здійснення закупівель;

15) співробітництво з правоохоронними органами щодо виявлення фактів порушення законодавства у сфері закупівель та подання у випадках, передбачених законами України, до правоохоронних органів матеріалів про виявлені порушення;

16) співробітництво з органами Антимонопольного комітету України щодо виявлення фактів порушень законодавства про захист економічної конкуренції у сфері закупівель;

17) співробітництво з державними органами щодо запобігання проявам корупції у сфері закупівель;

18) вжиття заходів щодо забезпечення ефективного та раціонального використання бюджетних коштів, максимальної їх економії під час здійснення державних закупівель;

19) інформування громадськості про політику та правила державних закупівель.

Уповноважений орган має право:

1) вимагати від замовників подання звіту про результати проведення процедури закупівлі та звіту про виконання договору про закупівлю;

2) встановлювати строки подання замовниками інформації про заплановані закупівлі та укладені договори про закупівлю;

3) отримувати в установленому порядку від замовників, учасників, підприємств, установ, організацій, а також органів, які здійснюють державне регулювання і контроль у сфері закупівель, правоохоронних органів документи та інформацію, що необхідні для виконання функцій, передбачених Законом України —Про здійснення державних закупівель», у тому числі для здійснення моніторингу державних закупівель. Особи та органи, зазначені у цьому пункті, впродовж п'яти днів з дати отримання відповідного запиту зобов'язані надати Уповноваженому органу інформацію та завірені належним чином копії документів;

4) проводити моніторинг закупівель;

5) здійснювати інші дії та вживати інші заходи, передбачені законодавством для виконання покладених на Уповноважений орган функцій;

6) у разі виявлення порушень законодавства з питань державних закупівель під час здійснення моніторингу закупівель надавати рекомендації щодо усунення та недопущення таких, а також повідомляти центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері фінансового державного контролю з метою проведення контрольних заходів.

Антимонопольний комітет України як орган оскарження з метою неупередженого та ефективного захисту прав та законних інтересів осіб, пов'язаних з участю у процедурах державної закупівлі, створює постійно діючу адміністративну колегію з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері державних закупівель. Рішення постійно діючої адміністративної колегії приймаються від імені Антимонопольного комітету України.

Постійно діюча адміністративна колегія Антимонопольного комітету України з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері державних закупівель діє у складі трьох державних уповноважених Антимонопольного комітету України. Голова постійно діючої адміністративної колегії Антимонопольного комітету України повинен мати вищу юридичну освіту.

Член постійно діючої адміністративної колегії, який є пов'язаною особою з суб'єктом оскарження або замовником, не може брати участі у розгляді та прийнятті рішень щодо такої скарги і повинен бути замінений на час розгляду і прийняття рішення щодо такої скарги іншим державним уповноваженим Антимонопольного комітету України, що визначається Головою Антимонопольного комітету України.

Порядок діяльності постійно діючої адміністративної колегії встановлюється відповідно до Закону України "Про Антимонопольний комітет України".

Громадський контроль у сфері державних закупівель

1. Громадський контроль забезпечується через вільний доступ до всієї інформації щодо державних закупівель, яка підлягає оприлюдненню.

2. Замовники і учасники процедур закупівель та Уповноважений орган повинні сприяти залученню громадськості до здійснення контролю у сфері закупівель відповідно до законів України "Про громадські об'єднання", "Про звернення громадян" і "Про інформацію".

3. Громадяни і громадські організації та їх спілки не мають права втручатися в діяльність Уповноваженого органу та процедуру визначення замовником переможця торгів.

4. Під час проведення процедур розкриття пропозицій конкурсних торгів мають право бути присутніми представники засобів масової інформації та уповноважені представники громадських об'єднань. Замовники зобов'язані забезпечити безперешкодний доступ представників засобів масової інформації та громадських об'єднань на їхню вимогу до процедури розкриття пропозицій конкурсних торгів та право на фіксацію технічними засобами.

Питання для самоконтролю:

1. Шляхом яких процедур можуть здійснюватися закупівлі?
2. Назвіть принципи здійснення закупівель.
3. Опишіть процес планування закупівель.
4. Хто здійснює державне регулювання та контроль у сфері закупівель?
5. Які основні функції Уповноваженого органу?
6. Назвіть функції Державної казначейської служби у сфері державних закупівель.
7. Який порядок здійснення перевірки державних закупівель Державною фінансовою інспекцією?
8. Розкрийте сутність громадського контролю у сфері державних закупівель.

Тема 11. Контроль наявності та руху основних засобів, інших необоротних активів, нематеріальних активів та запасів у бюджетних установах

В бюджетних установах не створюються матеріальні блага, а тому основні засоби не є засобами виробництва, виступають як основні невиробничі фонди і є часткою державного або комунального майна.

Завдання ревізії основних засобів, нематеріальних активів і запасів:

- з'ясування наявності укладених договорів про матеріальну відповідальність та стан закріплення всіх необоротних активів та запасів за матеріально-відповідальними особами;
- перевірка дотримання об'єктом контролю періодичності та порядку проведення інвентаризації необоротних активів та запасів, правильність оформлення та відображення в бухгалтерському обліку її результатів;
- дати оцінку стану збереження, ефективності використання;
- виявити наявні факти порушень чинного законодавства щодо правомірності та обґрунтованості управлінських рішень відповідальних працівників ревізованого підприємства при придбанні, використанні, реалізації і ліквідації окремих об'єктів основних засобів і нематеріальних активів;
- перевірка дотримання законодавства при проведенні індексації, дооцінок та іншого перегляду вартості необоротних активів;
- розробити заходи з реалізації рішень, прийнятих за матеріалами ревізії: притягнення до відповідальності винних службових осіб з відшкодуванням збитків, нарахування і стягнення штрафних фінансових санкцій на користь державного бюджету за допущені порушення чинного законодавства на об'єкті контролю.

Напрями ревізії: контроль стану збереження основних засобів; контроль операцій, пов'язаних із джерелами надходжень та видами вибуття основних засобів; контроль правильності нарахування амортизації (зносу); контроль операцій з ремонту основних засобів.

Надзвичайно важливе значення при організації ревізії основних засобів має оцінка стану бухгалтерського обліку та оперативного контролю за їхнім збереженням, який здійснює бухгалтерія бюджетної установи.

Основні напрями ревізії операцій з надходжень та вибуття основних засобів:

1) перевірка обґрунтованості придбання окремих об'єктів основних засобів;

2) перевірка повноти та своєчасності оприбуткування, ураховуючи особливості документального оформлення операцій, пов'язаних із джерелами надходжень (нове будівництво, придбання устаткування, безкоштовне надходження);

3) контроль правильності оцінки основних засобів у разі:

а) введення в експлуатацію в результаті капітального будівництва;

б) оренди через викуп державного майна:

в) приватизації державного майна;

г) безкоштовного одержання;

д) переоцінки основних засобів;

4) перевірка правомірності операцій з вибуття основних засобів:

а) під час ліквідації об'єктів основних засобів через непридатність для подальшого використання, знос;

б) при реалізації іншим організаціям;

в) незавершеного будівництва державних підприємств (обґрунтованість оцінки, виходячи з аналізу діючих цін, наявність дозволу органів держмайна);

5) контроль операцій в умовах оперативної оренди основних засобів;

б) контроль відображення господарських операцій в обліку методом перевірки кореспонденції бухгалтерських рахунків, виходячи зі змісту господарської операції, відображеної в первинному документі.

При ревізії оприбуткування основних засобів необхідно перевірити Журнал реєстрації довіреностей (форма М-3), який має бути пронумерований, прошнурований та скріплений печаткою і підписами керівника і головного бухгалтера установи, а також акти на списання бланків довіреностей (форма М-2а).

При перевірці правильності списання основних засобів необхідно звернути увагу на вказані в актах на списання причини списання. Так, списанню підлягає майно, що не може бути в установленому порядку відчужене, безоплатно передане державним підприємствам, установам чи організаціям, щодо якого не можуть бути застосовані інші способи управління (або їх застосування може бути економічно недоцільне), у разі, коли таке майно морально чи фізично зношене, непридатне для подальшого використання, зокрема у зв'язку з будівництвом, розширенням, реконструкцією і технічним переоснащенням, або пошкоджене внаслідок аварії чи стихійного лиха та відновленню не підлягає, або виявлене в результаті інвентаризації як нестача.

Основні напрями та послідовність контролю витрат на ремонт основних засобів:

- перевірка обґрунтованості включення до складу об'єктів для капітального ремонту;
- перевірка витрат на капітальний і поточний ремонт, що здійснюється підрядними організаціями;
- контроль витрат на ремонт при господарському методі ведення робіт;
- контроль відображення в обліку операцій, пов'язаних з витратами на ремонти, джерелам коштів на їх виконання.

Питання для самоконтролю:

1. Назвіть об'єкти і завдання контролю операцій з основними засобами, нематеріальними активами і запасами в бюджетних установах.

2. Яка нормативно-довідкова інформація використовується в контролі основних засобів?

3. Як здійснюється контроль операцій з переоцінки, переміщення і вибуття основних засобів?

4. Назвіть особливості ревізії операцій з ремонту основних засобів.

5. Які заходи вживаються для усунення виявлених порушень вимог чинного законодавства щодо операцій з основними засобами, нематеріальними активами і запасами?

Тема 12. Контроль організації бухгалтерського обліку та фінансової звітності в бюджетних установах

Контроль стану бухгалтерського обліку та достовірності звітності за програмою ревізії бюджетних установ доручається, як правило, кваліфікованому фахівцю з бухгалтерського обліку відомчої організації вищого рівня. Здійснюючи контроль із цього розділу ревізійної роботи, треба враховувати такі особливості бухгалтерського обліку бюджетних установ:

- наявність двох організаційних форм обліку - бухгалтерій при окремих установах і централізованих бухгалтерій за відомчими чи міжвідомчими ознаками (при районних медичних об'єднаннях, окремих відділах, управліннях місцевих державних адміністрацій);

- поряд з нормативно-правовою базою з методики бухгалтерського обліку загального призначення бухгалтерський облік бюджетних установ регулюють спеціальні нормативні акти, до яких належать: План рахунків та порядок його застосування, бюджетна класифікація видатків, порядок складання карток і книг аналітичного обліку, інструкції про форми меморіальних ордерів та з обліку основних засобів, матеріальних запасів, проведення інвентаризацій і складання звітності;

- централізовані бухгалтерії ведуть бухгалтерський облік усіх бюджетних установ, які вони обслуговують на єдиному балансі, з виділенням в аналітичному обліку для кожної установи фактичних видатків за їхніми видами та за матеріально-відповідальними особами об'єктів майна, а також розрахунків із працівниками з оплати праці, з підзвітними особами і т. ін.

Під час ревізії централізованої бухгалтерії ревізуються всі бюджетні установи, які нею обслуговуються.

Основні напрями контролю:

1. Перевірка організації облікової і контрольної роботи в централізованій бухгалтерії чи бухгалтерії бюджетної установи, облік якої не централізовано, починається з обстеження та аналізу даних планів роботи бухгалтерії та їхнього

виконання, особливо щодо розділу контрольної роботи, удосконалення обліку на базі застосування комп'ютерної техніки, наявності посадових інструкцій на кожного працівника бухгалтерії, графіків здавання звітності, а також забезпечення нормативно-правовою інформацією, технологічними інструкціями при застосуванні комп'ютерної техніки.

2. Перевірка організації архіву облікової інформації є одним з важливих об'єктів контролю. Така перевірка передбачає обстеження архівного приміщення, дотримання правил формування архівних справ, ведення архівної інформації, оцінювання стану збереження архіву та їхньої відповідності вимогам чинного законодавства.

3. Контроль методики бухгалтерського обліку за ревізований період починається перевіркою виконання заходів з виконання приписів попередньої ревізії щодо бухгалтерського обліку. Ревізор повинен детально вивчити достовірність інформації, що свідчить про виконання таких заходів і зробити відповідні висновки в акті ревізії, вимагати додаткових пояснень від службових осіб у разі виявлення недостовірної інформації.

4. Перевірка дотримання методики бухгалтерського обліку за ревізований період здійснюється відносно:

- а) правильності застосування плану рахунків;
- б) наявності та повноти складу облікових регістрів синтетичного й аналітичного обліку за місяцями року;
- в) дотримання методики ведення облікових записів у поточному синтетичному та аналітичному обліку, відповідності даних синтетичного обліку його деталізації з об'єктів у регістрах аналітичного обліку;
- г) стану первинного обліку (правильність оформлення первинних документів, дотримання правил внесення виправлень, стан обліку та звітності в матеріально відповідальних осіб).

Найтипівіші порушення в методиці бухгалтерського обліку:

- 1) порушення щодо застосування плану рахунків при обліку різних видів розрахунків з дебіторами та кредиторами;

2) порушення правил внесення виправлень у документи та облікові реєстри;

3) невідповідність даних синтетичного обліку даним аналітичного обліку, несвоєчасна реєстрація інформації в аналітичному обліку (пізніше на 2-4 місяці), особливо в обліку матеріальних цінностей, розрахунків з іншими дебіторами;

4) відсутність деяких первинних документів або неналежне їх оформлення, особливо за операціями зі списання матеріальних цінностей про їхнє використання;

5) порушення при відображенні результатів інвентаризації матеріальних цінностей на рахунках бухгалтерського обліку.

5. Перевірка стану звітної дисципліни та достовірності звітності передбачає контроль:

а) дотримання термінів здачі місячної, квартальної, річної звітності та повноти її обсягів;

б) правильності складання і достовірності звітності балансу; звітів про виконання єдиного кошторису видатків, про зобов'язання бюджетних установ (щодо кредиторської заборгованості), за розрахунками з фондами соціального страхування.

У процесі контролю правильності складання звітності застосовуються методи порівняння даних окремих показників звітності та відповідних їм даних з реєстрів аналітичного обліку та книги Журнал-Головна. У разі виявлення розбіжностей необхідно взяти письмові пояснення у відповідальних працівників бухгалтерії та вивчити причини таких розбіжностей на підставі даних поточного обліку за місяцями року та первинних документів із застосуванням методів зустрічної перевірки, обстеження та аналізу.

Стан бухгалтерського обліку перевіряється на всіх етапах ревізії за трьома основними напрямками:

1) організація бухгалтерського обліку;

2) оформлення первинних документів;

3) визначення якісного рівня обліку (дотримання методики ведення облікових регістрів, правомірності облікових записів).

Під час перевірки за окремими розділами контрольної роботи, яку проводять члени ревізійної групи, поряд з виявленими фактами порушень, зловживань у використанні коштів, майна та розрахунках у матеріалах ревізії фіксуються також факти, що відображають стан бухгалтерського обліку.

Таким чином, в акті ревізії з цього розділу додатково узагальнюються дані про виявлені порушення чинного законодавства щодо організації та ведення бухгалтерського обліку, складання звітності з розділів контролю грошових коштів, розрахунків, наявності та використання майна, фактичних видатків на утримання бюджетних установ.

Питання для самоконтролю:

1. Розкрийте сутність контролю стану бухгалтерського обліку та достовірності звітності в бюджетних установах.
2. Назвіть основні напрями контролю організації бухгалтерського обліку та фінансової звітності в бюджетних установах.
3. Які найтипівіші порушення в методиці бухгалтерського обліку в бюджетних установах?

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI
2. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 № 2258-VIII
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996- XIV
4. Закон «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 № 922-VIII
5. Закон України «Про Рахункову палату» від 02.07.2015 № 576-VIII

6. Положення про Державну казначейську службу України, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 № 215
7. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні, затверджене Постановою Національного банку України від 29.12.2017 № 148
8. Положення про Державну фінансову інспекцію України, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 № 310
9. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 р. № 116.
10. Базась М. Ф. Методика та організація фінансового контролю: підручн. для студ. ВНЗ / М. Ф. Базась. – К.: МАУП, 2011. – 440с.
11. Гуцаленко Л. В. Державний фінансовий контроль: навч. посіб. /Л. В. Гуцаленко, В. А. Дерій, М. М. Коцупартий. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 424 с.
12. Дудко В. П. Державний фінансовий контроль: навч. посіб. / В. П. Дудко.– Чернівці: Прут, 2011. – 484 с.
13. Зорій Н. М. Контроль в бюджетній сфері: навч. посіб. / Н. М. Зорій. – Тернопіль: Екон. думка, 2007. – 160 с.
14. Слободянюк Ю. Б. Формування системи державного аудиту в Україні: монографія / Ю. Б. Слободянюк. – Суми : ФОП Наталуха А. С., 2014. – 321 с.

Навчальне видання

ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ ТА АУДИТ

Конспект лекцій для студентів першого (бакалаврського) рівня економічних спеціальностей денної та заочної форм навчання

Укладач: **Брік** Світлана Володимирівна

Відповідальний за випуск проф. Тетяна Давидюк

Роботу рекомендував до видання проф. Олександр Манойленко

В авторській редакції

План 2021 р., поз.59

Підп. до друку ____ . ____ .

Гарнітура Таймс.

Самостійне електронне видання